

unlimited

SERGI

Ne mitos ne ütopya

14.04.2017 | Ahmet Ergenç

İsmi Ekrem Işın'ın *İstanbul'da Gündelik Hayat* adlı kitabındaki İstanbul tanımından alan Burçak Bingöl'ün *Mitos ve Ütopya* isimli sergisi 22 Nisan'a kadar Zilberman Gallery İstanbul'da devam ediyor. Sergi, Bingöl'ün 2011'deki *Nadireler Kabinesi*, 2014'deki *Araba Sevdası* sergilerinin devamı ve son bölümü niteliğinde. Sanatçı, bu sergisinde içinde bulunduğu zamandan yaşadığı kentin ve kullandığı malzemenin geçmişine bakıyor; bugüne dair yeni bir manzara kurguluyor. Ankara'dan sonra New York ve nihayetinde yerleştiği İstanbul'a, "Doğu'nun mitos ve Batı'nın ütopyası" arasındaki bu kentte yaşanmış çağların mirasından kalan parçaları yan yana getiriyor.

Burçak Bingöl, Düş I, 2017, Seramik, metal, 25 x 85 x 78 cm

Burçak Bingöl son derece 'geleneksel' bir malzeme olan seramikle, gelenek-dışı işler üretiyor ve modern-öncesi seramiği 'modern dünya'yı, şimdiki zamanı anlatmak için kullanıyor. Böylece de bir malzeme-konu uyumsuzluğu üzerinden, yeni bir açı üretiyor.

Nadireler Kabinesi adlı sergisinde, bu 'uyumsuzluğun' çok net örnekleri vardı. Normalde plastikten yapılan bidon, tüp gibi objeleri seramikten yaparak, o objelere yüklenen anlamı dönüştürmüş ve bu alelade nesneleri 'nadire kabinesi'ne konabilecek, hassas nesnelere çevirmişti. Aynı şeyi güvenlik kameraları üzerinde de uygulamış ve metalik, soğuk, mesafeli olan güvenlik kameralarına seramikle kırılğan bir anlam yüklemişti.

Burçak Bingöl, *Nadireler Kabinesi* sergisinden:
Soldaki eser: Burçak Bingöl, *Günebakan III*, 2011,
Seramik, metal, 33 x 34 x 38 cm
Sağdaki eser: Burçak Bingöl, *Ongörülemeden Dönüşüm_bidon*, 2011, Yerleştirme: seramik, 25 x 19 x 9 cm

Burçak Bingöl'ün bu stratejisini 'görsel oksimoron'lar yaratmak diye tanımlamak mümkün. Normalde asla yan yana gelmeyecek, zıt anlam ve çağrışımlara sahip iki imgeyi (çiçek desenli seramik ve metalik güvenlik kamerası gibi) bir araya getirerek, yeni bir anlam alanı ya da melez bir anlam yaratmak. Bu 'uyumsuzluk stratejisi' ya da 'görsel oksimoron' stratejisini ilk kullananlardan biri Meret Oppenheim, 1936 tarihli meşhur yerleştirmesi *Kürk Kaplı Kahvaltı*'da fincana yüklenen anlamı, vahşi bir hayvanın kürküyle bozmuş, böylece de sürrealizmin amaçladığı o gerçeklik sarsıntısını yaratmıştı. Oppenheim'in fincanı, kibar ve narin bir masaya, bir kafeye, vahşi doğayı davet etmişti. Burçak Bingöl bunun tersini yapıyor da denebilir: Narin olmayan şeyleri narin bir yüzeye bürüyor. *Nadireler Kabinesi*'nin devamı olan *Araba Sevdası*'nda da arabanın çağrıştırdığı 'sert, modern ve seri üretim' parçaları seramiğin yumuşak ve antik hissiyle birleştirmişti. O sergide Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası*'nın merkezinde duran 'doğu-batı' meselesini, nesnelerdeki

Unlimited
April / Nisan 2017

unlimited

bu 'uyuşmazlık' üzerinden anlatmıştı. Soğuk metalik parçalardan 'nefesi' (ney, doğu vs.) andırırçasına çıkan 'balonlar'ın yanı sıra, bazı metalik parçaları da kadifeyle kaplamıştı. *Araba Sevdası*'nda son model arabaların metalikliği ile feslerin, dantellerin, neyin çarpışmasının bir işaretiydi bu.

Meret Oppenheim, Kürk Kaplı Kahvaltı (Le Déjeuner en Fourrure), 1936

Burçak Bingöl, *Araba Sevdası* sergisinden, Seyir, 2014, Seramik, 200 x 190 x 30 cm

Burçak Bingöl'ün yeni sergisi *Mitos ve Ütopya* önceki iki sergisinin devamı ve o sergilerle aynı hattı takip ediyor. Serginin adı yine çok açık bir 'doğu-batı' referansı içeriyor: "Doğunun mitosu, batının ütopyası." Fakat bu sergide diğer iki serginin aksine yapmakla değil bozmakla, yeni bir 'sentez'le değil, dağılan fragmanlarla ilgileniyor. Daha önce seramiği çağdaş nesnelerin üstünü kaplayan yeni bir aura olarak kullanırken, şimdi bu auranın parçalanışını sergiliyor. Sergiye bu nedenle de daha parçalı bir his hakim.

Unlimited
April / Nisan 2017

unlimited

Mitos ve Ütopya bu parçalanmayı gösteren bir video ile açılıyor. Sanatçı bir masada oturmaktadır, gergin bir bekleyiş hali içindedir ve sonra aniden masadaki seramik vazoyu yere ittirip parçalar. Geri kalan işler de çoğunlukla bu parçalanmış seramikle alakalı.

Burçak Bingöl, Hafıza parçaları (detay), 2016, Seramik

Hafıza Parçaları, *Kalıntılar* ve *Hasbahçe* gibi işler sergiye bir nostalji hissi veriyor. Sanki her şeyin daha bütünlüklü olduğu, parçaların bir arada durduğu 'hayali' bir zamana, belki de 'doğunun mitosuna' ve estetiğine bir özlem var gibi. İkili karşıtlıklar üzerinden ilerleyen böyle bir bakışa aşinayız; Tanzimat'tan bu yana bu geçmiş-şimdi, gelenek-yenilik, bütün-parça, cemiyet-birey, his-akıl gibi ikilikler

buralarda düşünüp üretenlere hep musallat oldu. Bence serginin bu aşına olduğumuz ikilikleri bozan, daha ‘radikal’ bir damarı daha var: Geleneği ‘nostaljik’ bir varlık olarak dondurmayıp, geleneği de sorgulayan bir damar. Mesela *Köklü Gelenek* adlı işte, bir vazanın altında şekilsiz çamuru görüyoruz. Geleneğin de ‘kök’ olmadığını, asıl kökün kültür-öncesi ya da ötesi bir ‘doğa’ olduğunu hissettiriyor bu ‘melez’ iş. *Mini Reform* adlı işte de geleneksel bir vazoyu ‘bozan’ bir çamur parçasının efektini görüyoruz. O zarif nesne, çamurla karşılaşır ve o zarafetin gizlediği bütün ‘geleneksel’ değerler, ridiküle edilir. *Reform III* adlı işte ise, çiçek desenli bir vazodan biraz ‘biçimsiz’ bir çiçeğin, belki de bir otun büyüdüğünü görüyoruz. Bu yine, biçimsiz olanın, ‘grota’nın gücünü açığa çıkaran bir hamle olarak görülebilir. *Doğal Oluşum* adlı işte de vazo üzerindeki çiçek desenlerinin eriyip döküldüğünü görüyoruz. Doğal süreç genelde böyle bir şeydir, biçimsiz ve şekilsiz bir akıştır.

Burçak Bingöl, Köklü Gelenek, 2017, Seramik, 30 x 28 x 39 cm

Burçak Bingöl, Yakın Temas, 2017, Sırlı seramik, 34 x 16 x 13 cm

Burçak Bingöl'ün 'biçimsiz' olanla kurduğu alaka *Flux* adlı işte iyice açığa çıkıyor. Maddeyi ve hali sabitlemektense açık uçlu bir 'akış'a yakın duran bu iş, seramik denilen malzemenin de 'sıvılaştığı' hissini veriyor. Yani bir anlamda gelenek 'sıvılaşıyor.' Yani 'katı olan her şey buharlaşıyor.' Daha önce de bir yazıda bahsetmiştim: Bu ifade hem bir 'yakınma' hem de bir 'özgürleşme' ifadesidir. Katı olan şeyler (yerel-geleneksel değerler, yerleşik toplumsal ilişkiler vs.) buharlaşınca ortalığı hem bir 'anlamsızlık' hem de bir özgürleşme ihtimali sarabilir. Gelenekten modernizme geçiş sürecinde 'katı şeyler' buharlaşınca bunun hem 'nostalji'yi hem de bir 'özgürleşme' sevincini bir arada getirmesi anlaşılır bir şey ama asıl eleştirel düşünce, geçmişini mutlak bir 'nostalji' nesnesi olmaktan çıkarıp, onun da 'kurulmuş' bir şey olduğunu görmekten geçiyor.

Burçak Bingöl'ün bu son sergisi, her ne kadar geçmiş-şimdi, doğu-batı arasında bir ikilik üzerine kurulmuş gibi görünse de bence bir adım daha atıp, radikalleşiyor ve iki zıt kutbu da bırakıp üçüncü bir ihtimalin kapısını aralıyor: Ya mitos ya ütopya değil, mitos ve ütopya bile değil, bu serginin asıl söylediği şey bence şu: Ne mitos ne ütopya. Dikotomi ve sentez değil, fragmanlar ve üçüncü yol.

